

ŠESTDESET LET OSNOVNEGA ŠOLANJA V MOSTAH

Huda prostorska stiska

Stoletje nazaj so bile Moste skromen kraj, nemara le za spoznanje večje kot bližnje Selo. V Mostah pri Ljubljani — tako se je dejalo tistikrat in še dosti kasneje — ljudje niso imeli niti svoje osnovne šole, kar pa ne pomeni, da bi bili tamkajšnji otroci neuki in brez izobrazbe. Če je ni bilo blizu, so hodili po prvo učnost daleč, v mesto, predvsem v starodavno šempetrsko šolo. Tako se je dogajalo vrsto let, vse do leta 1914, ko je sredi Most zrasla šolska zgradba, zagotovo v veliko veselje pogostoma zaskrbljenim staršem. S posebnim odlokom, veljavnim dne 28. julija 1914, torej natanko ob začetku prve svetovne vojne, je tedanja avstrijska cesarsko-kraljevska oblast osnovala „šestrazredno ljudsko šolo“ v Mostah pri Ljubljani ter ji dodelila še ne povsem zgrajene prostore v stavbi, v kateri je danes VI. gimnazija.

Nova šola je pričela z delom 21. septembra 1914. Te dni se je torej stekla njena 60-letnica, po običaju brez slavnostnega hrupa, ki pa za komaj častljivi starost sploh ni potreben. Zadostuje, če za to priložnost odpremo njeno kroniko, ki jo hranijo na osnovni šoli Vide Pregarc, ter se za hip pomudimo pri njeni preteklosti, pri tem ali onem dogodku, nemara še vedno živem v spominu mnogih Moščanov.

Šestrazredna ljudska šola v Mostah pri Ljubljani je že prvo leto premogla vseh šest razredov in štela kar 546 rednih učencev ter 26 ponavljavcev. Iz tega je razvidno, da je bila zares potrebna in da je nastala na pravem kraju. Čas pa ji v kljub temu ni bil naklonjen, saj je morala že ob rojstvu prepustiti svoje prostore vojaški bolnišnici ter se umakniti v večje zgradbe v Mostah in na Selu. Podobno je bilo z njenim prvim upraviteljem Jankom Gradom, ki je moral obleči vojaško suknjo in se preseliti v Gradec.

Pregnana šola se je vrnila v svoje prostore po prvi svetovni vojni, leta 1918. Tedaj je postala osemletna in je štela približno 600 učencev, razdeljenih na 15 vzporednic. Kjer se je le dalo, so dečki obiskovali pouk v eni vzporednici, deklice pa v drugi, kar je naposled privedlo do razdelitve šole. Leta 1924 sta bili v Mostah dve osemletni osnovni šoli — deška in dekliška — obe s svojim vodstvom in s svojim premoženjem, vendar s skupnimi prostori. Stvar se ni obnesla, saj sta se že leta 1927 obe šoli združili v enotno mešano osnovno šolo. Vodil jo je upravitelj Janko Grad, ki se je po 12-letni odsotnosti vrnil na svoje staro službeno mesto. Tu je ostal do upokojitve leta 1937, ko se je šola imenovala III. državna mešana ljudska šola. Štela je 20 oddelkov, 16 nižjih in 4 višje, v katerih je bilo blizu 800 učencev.

II. svetovna vojna je šolo v Mostah strahovito prizadela,

mnogo huje kot prva. Njeno poslopje na Zaloški cesti so kmalu zasedli fašistični okupatorji in domači izdajalci ter tam počeli, kar se jim je ljubilo. Italijani so na vrtu postavili barake, zraven pa zgradili zaklonišče. Za otroke tedaj ni bilo prostora, vsaj takega ne, da bi lahko nemoteno obiskovali pouk. Hodili so v zasilne učilnice, ki so bile v gostilni Lasan in v današnjem Titovem domu ob Pokopališki ulici.

Povsem razdejano šolsko poslopje je bilo obnovljeno po osvoboditvi, leta 1946. Pri delih so pomagali prebivalci Most, učiteljski zbor in učenci. Pouk v še ne povsem obnovljenem poslopiju se je začel 15. septembra 1946. Šola se je tedaj imenovala Državna mešana osnovna šola Ljubljana — Moste je bila sedemletna. Prvo leto je imela 17 oddelkov in okrog 550 učencev. Leta 1948 je bilo uvedeno štiriletno osnovno šolanje. Tedaj je prišlo do zamenjave prostorov z moščansko gimnazijo, ki je bila pred tem v Mokronoški, sedaj Bazoviški ulici. Tu je poslej delovala 4-letna osnovna šola, ki je imela splošno samo 12 oddelkov ter 482 učencev. Enonadstropna stavba je bila kljub temu tesna, deloma tudi zato, ker je v njenih kletnih prostorih delovala tiskarska delavnica. Ta se je kasneje odselila, prostor pa je bil še vedno tesen, saj je tedaj na širšem območju Most delovala samo še ena osnovna šola, in sicer v Jaršah.

Leta 1958 je obvezno šolanje doživelo korenito spremembo. Postal je 8-letno, in sicer s tem, da je v višjih razredih prevzelo učni program prejšnje nižje gimnazije. V osemletni se je spremenila tudi moščanska osnovna šola, ki je tedaj prevzela ime junaške aktivistke OF Vide Pregarc. Šola se je tistega leta močno povečala, štela je osem razredov, 24 oddelkov in 934 učencev. Večinoma so obiskovali pouk v njenih prostorih v Bazoviški ulici, nekateri pa

tudi v gimnaziji in v Titovem domu. Še sreča, da so tedaj nizko šolsko poslopje dvignili za eno nadstropje in da so kmalu zatem stekle priprave za gradnjo novih osnovnih šol, ene v Jaršah in druge na Kodeljevem. Najtežje je bilo leta 1963, ko je 35 šolskih oddelkov obiskovalo 1230 učencev. Razbremenitev je prišla z novimi šolami, ki pa so sedaj, dobrih 10 let kasneje, same pretesne in jih bodo morale razbremeniti še nove.

Skopo nanizana zgodovina osnovne šole v Mostah bi bila nepopolna, če ne bi omenili njenega učiteljskega, predvsem njegovo nesebično skrb za otroke, tudi takrat, ko ni bila zapovedana. Iz kronike je razvidno, da je šola že v prvem letu svojega delovanja pripravila 3 roditeljske sestanke, zraven tega pa še počitniško varstvo za otroke brez nadzora. Učitelji so po svojih najboljših močeh skrbeli za zdravje otrok vse do leta 1928, ko jim je priskočila na pomoč šolska poliklinika. Iste leta so se učiteljice na tej šoli odločile za to, da otrokom podarijo košček dodatnega veselja in so jim v ta namen pripravile posebne pravljicne popoldneve. Staršem pa so tedaj namenili roditeljske večere, zelo koristne za sodelovanje med šolo in domom.

Poročilo za šolsko leto 1932/33 imenoma navaja učitelje, ki so v zbiralnih akcijah nabrali toliko sredstev, da je 83 otrok revnih staršev v šoli dnevno dobivalo brezplačno malico. Prav tako navaja učitelje, ki so na podoben način preskrbeli otrokom obleko in obutev. Po osvoboditvi je skrb za prizadete otroke prevzela skupnost in bistveno pripomogla k temu, da je bil dosežen nesluten napredek v skrbi za socialno in zdravstveno varstvo otrok. Učiteljem pa so bile zaupane nove, predvsem vzgojne naloge, ki naj omogočijo vsestranski, družbeno zasnovani razvoj mlade osebnosti.

JAZ

Vzgoja in varstvo otrok

Vzgojiteljice odhajajo

V Ljubljani primanjkuje najmanj 25 vzgojiteljic. V nekaj letih je pomanjkanje strokovnih delavk spremenilo zasedbeno strukturo v VVZ tako, da ima vsaka skupina ob dopoldnevih vzgojiteljico, sicer pa delajo z otroki laične tovarišice. Še v lanskem šolskem letu je bilo nekaj skupin, ki so delale s popolno strokovno usposobljenimi vzgojiteljicami.

Znašli smo se pred resničnostjo, da bodo letos v Ljubljani že skupine, v katerih bodo delale laične tovarišice v dopoldanskem in popoldanskem času. Otroci bodo prikrajšani za strokovno vzgojo v tako pomembnem delu življenja, kot je predšolsko obdobje. Zakaj smo se znašli pred takšnim problemom prav sedaj, ko ustava govori o predšolski vzgoji kot delu vzgojnoizobraževalnega sistema?

Vzrokov za to je več, najpomembnejša pa sta nedvomno hitro širjenje mreže vzgojnoizobraževalnih zavodov in potreba po kvalitetnejšem, strokovnejšem delu s predšolskim otrokom. Podatek, da odhajajo vzgojiteljice v druge poklice, nas lahko resnično skrbi, kajti tiste, ki odidejo iz poklica, se ne vrnejo več. In zakaj so odšle?

Višje šole za vzgojiteljice ni. O taki šoli, ki naj bi bila oddelek PA, se pogovarjamo že sedem let. Čakamo nanjo. Morda jo bomo dočakali drugo leto, morda tudi ne. Med vzgojiteljicami so tovarišice, ki si želijo višjo izobrazbo; običajno so to dobre vzgojiteljice. Ker ni možnosti pridobivanja take izobrazbe v „svoji“ stroki, se odločajo za študij druge stroke. Za področje vzgoje predšolskih otrok pa so izgubljene. Redki so poklici, ki se nasilno zaključijo s končano strokovno šolo in ne nudijo možnosti nadaljevanja študija na višji stopnji. Višjo šolo za vzgojiteljice imajo že vse naše republike, razen Makedonije in Slovenije.

Naši strokovnjaki, ki pomenijo za otroke prvo stopničko vzgoje in izobraževanja, so zvezani v okviru petletne srednje šole. Vemo pa, da v drugih državah sploh ne obstaja poklic vzgojiteljice s srednjo strokovno izobrazbo, temveč imajo vse vzgojiteljice višjo izobrazbo. Zahteva po poglobljenem znanju vzgojiteljic in boljši kvaliteti dela je vsak dan bolj prisotna in tudi želena.

Kljub modernim vrtcem in širjenju mreže vzgojnoizobraževalnih zavodov tudi ne moremo govoriti o idealnih delovnih možnostih vzgojiteljic. Ena pomembnih delovnih možnosti vzgojiteljic je število otrok v skupini. Pedagoške in zdravstvene normative glede na starost in predvsem na število otrok, ki se lahko vključijo v isti ali kombinirani oddelk lahko glede na družbene potrebe in prostorske možnosti svet VVZ v soglasju s pristojno samoupravno interesno skupnostjo poveča v posameznem oddelku za največ 30% (do sedaj 20%). Ker so potrebe družbe po vključevanju otrok v VVZ že tako pereče, to pomeni, da bodo oddelki, ki so bili že do sedaj polni in prenatrpani, obremenjeni s še večjim številom otrok. Vsi pa vemo, da so danes otroci vsak dan zahtevnejši, da od vzgojiteljice zahtevamo vsak dan več. Ob tem pa moramo pomisliti predvsem na otroke. Kako vpliva množica otrok na posameznika, kako obremenjuje otroke živčni sistem, če ga prisilimo, da živi v tako številni skupini, pomisliti moramo, da pome-

nijo stalen hrup, premikanje in nemir nasilja nad otrokovo osebnostjo. Kdaj se bo vzgojiteljica v taki skupini lahko ukvarjala s posameznikom? Koliko otrok bo lahko deležni vsak dan tistih njenih vzgojnih prijemov, ki so izvedljivi le v neposrednem odnosu otrok — vzgojiteljica? Na ta vprašanja bi lahko odgovorili pedagogi in psihologi. Kako smo koristili otrokom s pravilnikom, ki govori o teh razburljivih 30%? Nekaj otrok več bo vsak zavod lahko sprejel. Pritisk na povečani sprejem bo stalno prisoten, kljub temu, da večina vrtcev takih prostorskih zmogljivosti sploh nima. Kako pa smo zaščitili pred množičnostjo tiste otroke, ki so v vrtcu? Negativni vplivi na otrokovo duševnost se kažejo predvsem v kasnejšem življenju. Kdo lahko pretehta, kaj je bolj prav: „Pospraviti“ še nekaj otrok v vrtec in te otroke in ljudi, ki delajo z njimi, neprimerno obremenjevati, pa mižati pred posledicami, ki bodo (sicer manj vidne) nedokazljive? Mar ne bi bilo bolj iskati možnosti za reševanje otrok, ki čakajo na sprejem v vrtec, drugače, na druge načine!

(Eden od njih je že nakazan v družbeno nadzorovanem varstvu otrok v drugih družinah.) Vzgojiteljicam pomeni prenatrpana skupina izredno težak delovni pogoj in to je tudi eden od vzrokov, zakaj odhajajo vzgojiteljice v druge poklice.

In kako je ovrednoteno delo vzgojiteljic? Domala vse vzgojiteljice,

Poslopje VI. gimnazije Moste je zidano pred dobrimi šestdesetimi leti. V stari stavbi ob hrupni Zaloški cesti, je pouk dijakov dokaj težaven

DEŽURNI 43-277

Po kongresu bomo prešli tudi v ZSMS na enotno mandatno obdobje. S tem v zvezi potekajo v vseh sredinah, kjer mladi žive in delajo, intenzivne kadrovske priprave. Mladi se kritično ogovarjajo o dosežanih kadrih in o evidentiranih mladincih, ki še niso bili vključeni v organe aktivov. Tudi v OK ZMS se (zlasti še v komisijah) pripravljajo na spremembe, mislijo na vpeljavanje novih in na rotacijo dosedanjih. Pri vsem tem je bistveno to, da bomo resnično delali tako, kot bi morali, da se torej na vse spremembe gleda dovolj kritično in tudi samokritično.

Prišel se je pouk, z njim pa je resnično zaživela tudi konferenca mladih in izobraževanju. Sestalo se je predsedstvo in konkretiziral program dela za šolsko leto 1974/75. Iz programa je razvidno, da bo večji poudarek na družbenopolitičnem izobraževanju tako osnovnošolcev kot srednješolcev prek klubov OZN in marksističnih krovkov pa prek različnih predavanj o aktualnih družbenih in političnih dogodkih.

Še v tem mesecu pa je delo konference mladih v izobraževanju usmerjeno v razprave o kongresnih dokumentih.

Vsekakor nam bo pri izobraževanju v veliko pomoč tudi nov predmet: samoupravljanje, ki so ga z novim šolskim letom vpeljali na srednje šole.

V večini aktivov mladih delavcev so končali z razpravami o kongresnih dokumentih, sedaj pa so sredi kadrovske priprave na novo mandatno obdobje. Seveda se pred kongresi zaključuje akcija Mladi delavci pred kongresi. Po zaključku se bodo pokazali rezultati, ki so jih dosegli aktivisti. Najboljši mladinski aktiv v naši občini bodo prejeli priznanja za svoja prizadevanja in uspehe.

Tudi pri štipendiranju kaže v tem trenutku na bolje, zlasti še po sejah IO SZDL in vseh zborov občinske skupščine. To je razveseljivo za vse dijake, ki jim bo novi način približal možnost nadaljnega šolanja kljub slabšim socialnim razmeram.

S tem v zvezi bodo v TOZD na svojih zborih delovnih ljudi razlagali pomen in vsebino samoupravnega sporazuma o štipendiranju, nato pa ga bodo TOZD podpisovale in namensko odvajale 0,5% bruto osebnih dohodkov za dodeljevanje štipendij. S premostitvenim kreditom je omogočeno, da bo novi sistem štipendiranja zaživel 1. januarja 1975.

V iniciativnem odboru za podpis samoupravnega sporazuma o štipendiranju so tudi mladi, ena prvih nalog odbora pa je razpis štipendij.

V KS Štepanja vas smo ustanovili mladinski aktiv. Izvoljeno je bilo predsedstvo (predsednik aktiva je Darko

Lakovič), sprejet je bil tudi program dela. V začetnem obdobju bodo mladi delali na športnem področju (ureditev igrišča na Gmajni, ustanovitev sekcije za namizni tenis) ter na kulturno-zabavnem področju (predavanja, disko večeri, proslave). Seveda pa ne bodo pozabili tudi na družbenopolitično usposabljanje ter na sodelovanje z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami, oziroma na aktivno vključevanje v krajevno samoupravo.

Na zadnji seji sekretariata smo se kritično ozirli na dejavnost komisij. Soglasno smo sodili, da moramo še dosledneje izvrševati akcijske programe ter se še bolj povezovati z vsemi mladinskimi aktivisti, hkrati pa čimprej reorganizirati in usposobiti komisiji za kulturo ter za politični sistem in organiziranost.

DELEGATI, ki se bodo v našem imenu udeležili IX. kongresa ZSMS, so:

Branko MAYER, vojna pošta 1478,

Branko TESOVNIK, Slovenija ceste — TOZD mehanični obrati,

Vladimir TOMAŠEK,

Gradis Lj. okolica,

Ivan JAGRIČ, Kolinska tovarna hranil,

Janja OGORELEC, zdravstveni dom Moste,

po položaju pa bo naš delegat na kongresu

Drago LUKIČ, predsednik OK ZMS.

Pismo bralke

KRADLJIVCI CVETJA Z DRUGE PLATI

Spoštovani tovariš urednik!

V zvezi s prispevkom, objavljenim v 7-8 št. letošnje Naše skupnosti, katerega avtor je Gabriel Treul, se kot upravnica samskega doma Na peči čutim dolžna, da pojasnim nekatere stvari, ki v omenjenem sestavku niso docela točne.

Zelo očituječe se namreč sliši, da je naš dom težko breme vseh stanovalcev te ulice, povsem nedopustno pa je, da se zaradi nekoga, ki se je res enkrat ali morda dvakrat spozabil, meče slaba luč na vse stanovalke tega doma.

Kar je res, je res. Drži namreč, da je bila disciplina pred časom zelo pomanjkljiva, vendar smo prav zato začeli delati v novi smeri — pripravili smo nov domski red in uvedli neprekinjeno vratarstvo službo, ki bo med drugim skrbelo tudi za to, da se stanovalke ne bodo več nemoteno sprehajale sem in tja, predvsem ne v poznih nočnih urah.

Nadalje smo v domu organizirali disciplinsko komisijo (sestavljajo jo stanovalke same), ki bo skrbelo, da bo življenje v domu in seveda tudi zunaj njega potekalo kar v najlepšem redu.

Morda naj v vednost vsem, ki mislijo, da je nekdanji upravnik „odnehal“ in „odpovedal“, ker je pač obupal nad razmerami v domu, povem še tole:

V so glasju s kadrovsko službo v kliničnem centru je Franc Zerovec odšel na nove delovno mesto.

JEANETTE KORENC